

Předmluva

Kapitoly z české hudební terminologie sledují jevy z této oblasti v české odborné lexikografické literatuře a v pramenech v rozmezí 14.–19. století. Naše úvahy začínají v době po vzniku Karlovy univerzity v Praze, kdy se v prvních kompendiích slovníkového typu objevují soubory českých hudebních termínů navazujících zjevně na starší tradici. Proměny české hudební terminologie sledujeme až do poloviny 19. století, kdy je její vývojový proces dovršen; zachycujeme i podstatné změny, jež přinesl vývoj české hudby 20. století.

Dlouhodobý zájem brněnské muzikologie o hudební terminologii vzbudil odezvu a byl prohlubován při pravidelných setkáních s představiteli německé terminologicky orientované muzikologie (H. H. Eggebrecht a jeho žáci z okruhu univerzity ve Freiburgu in Breisgau). Termín – z latinského *terminus* – jako prostorové vymezení a časová lhůta obráží univerzální lidskou snahu o co nej- přesnější a jednoznačné vyjádření určitého pojmu. Filologické kořeny freiburské „terminologické“ školy v návaznosti na úsilí W. Gurlitta jsou zřejmé a ovlivnily i českou snahu o evidenci a zkoumání hudebních termínů. Eggebrecht sám, čestný doktor Masarykovy univerzity, několikrát zasáhl do řady terminologických diskusí při svých vystoupeních na brněnských muzikologických kolokviích, a jako badatel opírající se kromě muzikologie o germanistiku a klasickou filologii dospěl při svých terminologických úvahách k jisté formě pozitivní skepse. Výsledkem jeho postojů je vědomí, že jedinou konkrétní definicí termínu jsou vlastně jeho dějiny.

Terminologizace jako proces, při němž se slova převzatá často z běžného jazyka významově zpřesňují, zužují, pojmově precizují, je složitý jev, který lze v některých dějinných obdobích sledovat lépe, jindy s omezenými možnostmi. V evropské hudební terminologii má dominantní postavení latina vzhledem k tomu, že od raného středověku působila na kulturu jednotlivých vznikajících státních útvarů a celků. Konkurenčními jazyky se od 16. století stávají italština, francouzština a ve 20. století pro oblast jazzu, rocku a nonartificiální hudby bezkonkurenčně angličtina.

Náš text je výsledkem po léta pěstovaných mezioborových sond do jednotlivých ucelenějších terminologických okruhů. I když se může zdát, že některé časové úseky jsou relativně prozkoumané, praxe přináší neustálé objevy a překvapení. Je tedy stále co korigovat v duchu Eggebrechtova přesvědčení, že nejlepšími „definicemi“ jednotlivých termínů jsou jejich dějiny.

EGGEBRECHT, H. H.: Studien zur musikalischen Terminologie. 2. Auflage. Akademie der Wissenschaften und der Literatur. Abhandlungen der Geistes- und sozialwissenschaftlichen Klasse, Jahrgang 1955. Wiesbaden 1968².

- EGGEBRECHT, H. H.: Die Musik und das Schöne. München 1997 (český překlad Jarmily Gabrielové Hudba a krásno, Praha 2001).
- EGGEBRECHT, H. H. a DAHLHAUS, S. (eds.): Brockhaus Riemann Musiklexikon in zwei Bänden, 1978–1979.

Velký zájem o tuto práci nás přiměl k přípravě nového vydání v roce 2010. Zaslíbené recenze přitom umožnily odstranění řady nedostatků a přispěly k zdokonalení výkladů. Doplnili jsme je také částečně novým materiálem, zejména z doby předobrozenské i obrozenské.

- BARTOŇ, K.: Miloš Štědroň – Dušan Šlosar: Dějiny české hudební terminologie (Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, sv. 356). Masarykova univerzita, Brno 2004, 122 s. Hudební věda, 43, 2006, č. 1, s. 82–85.
- KONEČNÁ, H.: Dějiny české hudební terminologie. Naše řeč, 91, 2008, s. 150–153.
- NEJEDLÝ, P.: Miloš Štědroň – Dušan Šlosar: Dějiny české hudební terminologie. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 122 s. Slovo a slovesnost, 67, 2006, s. 73–79.